

קול צופיד

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

סוכות - תש"ס - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

השיעור לעילוי נשמת :

מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע : סוכות

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תש"ס.

סוכה וארבעת המינים

קישוטי סוכה

על הפסוק "זה אלי ואנוהו" אמרו חז"ל "התנאה לפניו במצוות, עשה לפניו סוכה נאה, וכו'". שבת קלג ומכאן נהגו בישראל לקשט את הסוכה בבגדים ובכלים החשובים של הבית. קישוטים אלו אסורים בהנאה אפילו אם נפלו לרצפה. וכיון שאסורין בהנאה, אסורין בטלטול בשבת וביום-טוב משום מוקצה. לכן טוב לתלות את הקישוטים במקום גבוה, שלא יקחו מהם הילדים הקטנים שו"ע תרלח סעי' א' ונו"כ.

אנו נוהגים לומר תנאי שהקישוטים לא יהיו "קודש". אפשר לומר "איני בודל מהם כל בין השמשות" ויש אומרים בנוסח זה: "אני שם את הקישוטים בסוכה אך אשתמש בהם בכל עת שארצה". ותנאי זה צריך להיות לפני השקיעה של ערב סוכות שו"ע תרלח סעי' ב'. אם עשה תנאי זה מותר לו להשתמש בקישוטים שנפלו. וטוב שלא לסמוך על תנאי זה, ולא לקחת לכתחילה מהקישוטים לצורך חול. ואין התנאי מועיל על דפנות הסוכה או על הסכך. עיין שו"ע שם סעיף א'.

מותר להוריד את סדיני הסוכה בשעה שיורד גשם בכדי שלא יתקלקלו, ואע"פ שמעיקר הדין הם מוקצים למצוה, מותר לטלטלם כיון שדעת רוב בני אדם ששמים את הסדינים על דעת כן, וכאילו עשו על כך תנאי. ומכל מקום טוב להתנות לפני החג ולומר: "אני שם את הסדינים בסוכה אך אשתמש בהם בכל עת שארצה" רמ"א תרלח סעי' ב'. אמנם אם הסדינים מחוברים בנעצים וכד' אסור להורידם ביום-טוב.

הדלקת נרות בסוכה

המקום הטוב ביותר להדליק נרות שבת הוא במקום האכילה. ובסוכות מקום האכילה הוא בסוכה על כן טוב ביותר להדליק נרות שבת ויום טוב בסוכה. אך חכמינו מאוד נזהרו מסכנת נפשות ולפעמים גם בגלל חשש רחוק של סכנה אסור לקיים הלכות שונות כמו בענין מים אחרונים שהרגו את הנפש וכד' ולכן אם יש חשש של סכנה אפילו רחוק יש להזהר מהדלקת הנרות בסוכה. ולצלענו בשנה שעברה היה אסון במקרה כזה ועל כן יש להזהר שבעתים.

בפסחים דף קא כתוב שאין קידוש אלא במקום סעודה. וכך מובא שם: "ואף רב הונא סבר: "אין קידוש אלא במקום סעודה". דרב הונא קדיש, ואיתעקרא ליה שרגא, ועיילי ליה למניה לבי גנניה דרבה בריה דהוה שרגא, וקדיש וטעים מידי. אלמא קסבר: אין קידוש אלא במקום סעודה". פירוש רב הונא קידש ששם שבת ונכבה לו הנה קודם שהספיק לאכול. והעבירו את מאכלים לבית בנו ערבם היה נר דולק וקידש שנית ואכל". ועוד מובא שם שאב"י סיפר שרבו אמר לו לאכול לחם אחר הקידוש כיון שבמקומם אולי לא יוכלו לקדש כי לא יהיה נר דולק. ומכאן ומכאן היו שלמדו שקידוש צריך להיות במקום נרות שבת. עיין רא"ש המובא ב"י רעג.

בכל מקרה על פי הפשט טוב לאכול במקום הנרות כיון שזאת שמחת שבת לאכול במקום שיש אור הנר. אך על פי הקבלה צריכים הנרות להיות במקום שמקדשים ואוכלים שם כי יש בכך גם ענין של הארה רוחנית. ובשו"ע סימן רסג כתוב בסעיף ט' "המדליקין בזויות הבית ואוכלים בחצר, אם אין הנרות ארוכות שדולקות עד הלילה הוי ברכה לבטלה".

משמע שזה חיוב לאכול במקום הנרות ואילו בסימן רעג סעיף ז' כתב: "יש אומרים שאין מקדשים אלא לאור הנר, וזו דעת רש"י ותוס' ושאר גדולים ויש אומרים שאין הקידוש תלוי בנר. ואם הוא נחנה בחצר יותר מפני האור או מפני הזבובים, מקדש בחצר ואוכל שם אע"פ שאינו רואה הנר,

שהנרות לעונג נצטוו ולא לצער, והכי מסתברא". ואפשר לישב את שתי המקומות בכך כפי שכתב המג"א הובא במשנה ברורה ס"ק לט' "דאין מותר לאכול בחצר רק דוקא במצטער הרבה בביתו משום זבובים וכיוצא הא לאו הכי צריך לאכול דוקא במקום נר". ואפשר עוד לישב כי בסימן רעג התיר כיון שנהנה מאור הנר בדברים אחרים לפני או אחרי הקידוש ולכן ברכת הנר אינה לבטלה.

ועיין בכה"ח שם ס"ק מו' שהביא פוסקים הסוברים שכשמקדש לא ליד הנרות - ברכת הנרות היא לבטלה. והביא סברת החולקים עליהם. ולסיכום סברת הזוהר הקדוש והאר"י ז"ל שמשמע מהם שצריך לאכול את כל הסעודה של שבת ליד נרות שבת. ולכן מציע הרב כה"ח להכין מתקן מיוחד לנרות שבת הנמצאים בסוכה שלא תכבה אותם הרוח.

למסקנא:

א. עדיף על פי הפשט והקבלה להדליק נרות שבת ויום טוב במתקן מיוחד שיכול לשמור את הנרות מרוח ומשפירה.

ב. אם יש חשש כשמדליק הסוכה - ידליק בבית במקום שיכול לראות את הנרות. אע"פ שהנרות לא בסוכה.

ג. מי שגר במקום רחוק מהסוכה. יש לו שתי אפשרויות להדליק נר עם ברכה. או שהאשה תדליק בבית ותברך "להדליק נר של שבת ויום טוב" ו"שהחיינו". וכשחוזר הבעל מבית הכנסת. יעלה לבית לפני קידוש ויהנה מהנרות בבית. או שיעלה אחרי האוכל. ובמקרה האחרון צריך להפקיד שיהיו הנרות ארוכים או שיהא הרבה שמן בנר עד שיסיים הארוחה בסוכה.

סוכה תחת אילן

בסוכה דף ט' במשנה. "העושה סוכתו תחת האילן - כאילו עשאה בתוך הבית". ובגמרא שם. אמר רבא: לא שנו אלא באילן שצלתו מרובה מחמתו. וכי חמתו מרובה מצלתו מאי הוי? - הא קא מצטרף סכך פסול - בהדי סכך כשר! - אמר רב פפא: בשחבטן. - אי בשחבטן, מאי למימרא? - מהו דתימא: ניגזור היכא דחבטן אטו היכא דלא חבטן, קא משמע לן דלא גזרינן".

ובגמרא ובפוסקים רבו דעות שונות וכתב בשולחן ערוך סימן תרכ"ט סעיף א':

א. העושה סוכתו תחת האילן, יש אומרים שאם האילן צלתו מרובה מחמתו פסולה בכל ענין, אף אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה;

ב. אבל אם האילן חמתו מרובה מצלתו, אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה בלא אילן, כשרה, אפילו לא השפיל הענפים למטה לערבם עם סכך הסוכה;

ג. אבל אם אין הסוכה צלתה מרובה מחמתה אלא על ידי האילן, צריך שישפיל הענפים ויערבם עם הסכך בענין שלא יהיו ניכרים ויהא סכך רבה עליהם ומבטלן.

ד. וי"א שאפילו אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה בלא האילן, והאילן חמתו מרובה מצלתו, אם ענפי האילן מכוונים כנגד סכך הכשר פסולה בין שהאילן קודם בין שהסוכה קדמה, כיון שענפי האילן מכוונים כנגד סכך הכשר.

ה. הגה: מיהו אם השפיל הענפים למטה ועירבן עם הסכך, שאין ניכרין, בטלן והסוכה כשרה הרא"ש והר"ן;

ו. וכן אם הניח סכך הכשר על סכך הפסול, מקרי עירוב, וכשר מרדכי פ"ק דסוכה.

ז. אבל אם הענפים כנגד האור שבין הסכך הכשר או שהסכך הרבה שא"י ינטל נגד האילן נשאר כשיעור - טור, כשרה הואיל וצל הכשר הוא מרובה מחמתה, שאפילו אם ינטל האילן יש שיעור בכשר להכשיר;

ח. ובכל זה לא שאני לן בין קדם האילן לקדם הסכך, דין אחד להם. למסקנא: מחמת שיש בזה דעות שונות וצריך לראות היטב המציאות ראוי לשאול במקרה כזה שאלת חכם.

מעמיד של סכך

יש מחלוקת בשאלה האם מותר להעמיד את הסכך על דבר המקבל טומאה? בשולחן ערוך אורח חיים סימן תרכ"ט סעיף ז' כתב "יש להסתפק אם מותר להניח סולם על הגג כדי לסכך על גביו". כיון שדעת הרמב"ן והר"ן לאסור. עיין מג"א וט"ז שם בהסבר ספקו של השו"ע.

וכתב הרמ"א: לכן אין לסכך עליו, ואפילו להניחו על הסכך להחזיקו,

קול צופיך

מנחם הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

סוכות - תש"ס - מאת מנחם הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

מקורשים יכול להניח עליהם עלי סכך והסוכה כשרה.
ב. אמנם אם הקורשים סמוכים יותר, והרווח בניהם פחות מרוחב הקרשים - צריך להוציא קרש אחד מבין שני קרשים כדי שהרווח יגדל יותר.
ג. אם הקרשים סמוכים ויש בניהם רווח של פחות משלושה טפחים - כשרים כיון שאין אומרים לבד להחמיר.

דעת הב"ח:

הב"ח סובר שאם הקרשים סמוכים ויש בניהם רווח של פחות משלושה טפחים - אומרים לבד להחמיר. ובמשנה ברורה סימן תרכ"ג סעיף ג' ס"ק יז כתב לכתחילה להחמיר כמותו. אמנם הלכה כמו הט"ז שחולק ואומר שמספיק שיהא בין אחד לשני כמו בין עץ לעץ. מג"א תרכ"ו ס"ק ו' וט"ז שם ס"ק ג'.

לפי זה מי שגר בבית דירות ומעליו יש משהו ששם חוטי כביסה מעל הסכך לדעת הב"ח הסוכה פסולה כי חוטי הכביסה הם כמו "לבד" ופוסלים הסוכה שתחתיה, אך אין אנו פוסקים כן. עם כל זה אם בעל חבלי הכביסה תולה כביסה בחול המועד אם כיסב באופן המותר - צריך להודיע לבעל הסוכה שתחתיו כדי שלא יברך על ישיבת סוכה לבטלה. וכשמסיר הכביסה - הסוכה חוזרת לכשרותה.

אמנם אם יש בין עץ לעץ סכך כשר - אין אומרים לבד להחמיר גם לדעת הב"ח. וכך כתב המשנה ברורה שם: "אם מסכך ע"ג הקרשים אע"פ שהן סמוכים זה לזה בפחות משלושה טפחים - הרי זו כשרה, ואין אומרים כאן "לבד" שיצטרפו כל העצים ויהיו נחשבים כעץ אחד רחב מסכך הפסול יותר מדי טפחים שהוא פוסל הסוכה כמבואר בסימן תרל"ב - כיון שסכך כשר מונח ביניהם אין מצטרפין".

פרגולה שהיו עליה רעפים:

בשולחן ערוך סימן תרכ"ג סעיף ג' כתב: "העושה סוכה למטה בבית, תחת הגג שהסירו הרעפים, אע"פ שנשארו עדיין העצים הדקים שהרעפים מונחים עליהם - כשרה". והסביר המג"א שם שהסרת הרעפים לשם עשיית סוכה לצל הרי זה כאלו עשה מעשה בגוף העצים והתקנים לשם סוכה. ובמשנה ברורה סימן תרכ"ג סעיף ג' ס"ק יז הוסיף שם משם המג"א הנז': "אבל אם לא הסיר הרעפים כדי לעשות שם סוכה אלא כך היתה מקודם בניה בלא גג כיון שלא עשה שום מעשה בגג לשם עשיית סוכה לצל, א"כ העצים או הקורות הן סכך פסול ממש ודינו כמו שכתבנו בסעיף א' לגבי אילן. שכל שאין הסכך כשר רבה כל כך עד שאם ינטל ממנו כשיעור העצים הדקים המיצל עליהם יהיה עדיין צל הסוכה מרובה מחמתה - פסול". ועיין כה"ח ס"ק ל' לא' לב'.

ולכן מי שיש לו פרגולה ועליה יש פלסטיק - אם הסיר הפלסטיק - הרי זה כאילו עשה מעשה בעץ וכשר לסכך.

פרגולה של עצים בלבד:

בשו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סימן רי"ג רטז נשאל: "סכך סוכה, העשוי מנסרין, שאין ברחבן ארבעה, והם תקועים במסמרות של ברזל, והם משולבים בשליבת הסולם, ואין בפתח השליבה, שלשה טפחים, ובחג, מכסין אותם בהדס ובערבה. אם פוסלים הסכך מחמת המסמרות? לפי ששמעתי בשם אחד גדול, שנתאכסן בבית אחד מבני עירנו, וצוה להסיר המסמרות מהסכך. הודיעני טעמו: אי משום מקבלים טומאה? ואם משום כך, מאי שנא שפודים של ברזל, דאם יש ריוח ביניהם כמותו, כשירה? תשובה: אותו חכם, אשר לא מאותו טעם שאמרת, שאותם מסמרות, אינם פוסלים הסכך המרובה מהם. ואולי, מפני מה שאסר אחד מרבותינו ז"ל דכיון דהנסרים תקועים במסמרות, הרי כל הנסרים כנסר אחד, רחב ארבעה, ויש בהם משום גזירת תקרה. ויש שנחלקו עליו. ואתה, הנח להם, כיון שנהגו. שאע"פ שאינם נביאים, הם בני נביאים".

ותשובה זו הובאה בב"י תרכ"ט ומוסברת במג"א ס"ק שיש אומרים שדעת הרשב"א להתיר גם "מעמיד" וגם "לבד". ויש אומרים שאוסר בשניהם ורק אמר "הנח להם לישראל". ועיין בדעת הט"ז שאם מסכך מתחת לעצים יש חשש של סוכה על סוכה, וצריך לדעתו רווח ארבע טפחים בין עץ לעץ.

לסיכום:

אסור; וה"ה בכל כלי המקבל טומאה, כגון ספסל וכסא שמקבלין טומאה מדרס מהר"ל.

ובמשנה ברורה שם הסביר שאולי חשש השו"ע ל"מעמיד" ו"אפשר דיש לנו להחמיר שלא להעמיד בדבר המקבל טומאה שמא יבוא לסכך בו. ואע"ג שמעמידין הסכך על כותל אבנים, משום דלא שכיח שישכך בהם. וכן העתיקו כמה אחרונים לדינא דלכתחלה יש לזהר שלא להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה. אכן בדיעבד או שאין לו שאר דברים קימא לן דמותר להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה כדמוכח בסוף סי' תרל"ל". ועיין כה"ח שם ס"ק נ"א.

ובסימן תרל כתוב בשו"ע סעיף יג: "הסומך סוכתו על כרעי המטה והכרעים הם מחיצות, אם יש בה גובה י' טפחים מן המטה לסכך, כשרה; ואם לאו, פסולה. ואם סמך הסכך על עמודים והכרעים הם דפנות, אפילו אין גובה עשרה מהמטה עד הסכך, כשרה, כיון שיש י' טפחים מהארץ עד הסכך". ומכל מקום משמע שאין העמדת הסכך על גבי המטה - פוסלת הסכך. ואע"פ שהמיטה מקבלת טומאה. ועיין כה"ח שם ס"ק ח"פ ופ"ט.

מעמיד על נילון וברזל: לכתחילה אין לסכך על חוטי נילון כיון שאינו גדל בארץ אע"פ שיוצא מהארץ מנפט. וכן לא יניח הסכך על צינורות ברזל כיון שמקבלים טומאה. וכן אין לסכך על רשת ברזל. כמו כן לא יניח צינור ברזל על הסכך. כיון שזה מעמיד. וכן לא יקשור את הסכך בחוטי ברזל.

סוכה לנצח מברזל: כמו שכתבנו לעיל שעל ברזל ממש לא טוב לסכך. ולכן יניח עליו קנים או קרשים, ועל הקרשים או הקנים יסכך. כדי שיהא מעמיד דמעמיד. וכיון שמדובר במחומר גם לדעת החזו"א זה מותר. שו"ע ס"ע ח כה"ח נו חזו"א סימן קמג.

מעמיד על קיר או קרקע: מותר לכתחילה כיון שאין חשש שישכך בו. הר"ן. יש אמרו שרק בדור הקודם שהקירות היו רק מעפר ואבנים היה מותר, אך היום הברזל מעמיד את הקירות - אסור. וחלקו עליהם ואמרו שכיום מותר כיון שהברזל בטל. וכן הלכה. חזו"א סימן קמג.

מעמיד על ברזל המחובר לקרקע: יש מי שאומר שמותר כיון שהיא מחוברת לקרקע והרי היא כמו בנין שאינו מקבל טומאה. גינת ורדים כלל ד' ויש מי שאומר שאסור. שמחת השואבה ט"ז. עיין שדי חמד מערכת סוכה סימן ב' אות ז' שמשמע ממנו שאי נלסמוך על סכרת מחובר להתיר. ועיין עוד עיקרי הד"ט לב כה"ח תרכ"ו ס"ק מ' וס"ק מב.

מעמיד דמעמיד: יש טוענים בדעתו של החזו"א שאסור גם להעמיד את המעמיד של הסכך על מקבל טומאה. וכן מי שמסכך על דלתות לחזו"א אסור. וגם לשיטתם מותר להעמיד את המעמיד על גבי קרקע או קיר כיון שאין הוא ראוי לסכך בו. שאם לא כן כל סוכה אינה כשרה. חזו"א קמג ב' אמנם דעת החזו"א אינה ברורה. ואין אנו נוהגים להחמיר כדעה זו כיון שהשו"ע לא פסק כמותה. בסימן תרכ"ט סעיף ח. ועיין גר"א ס"ק יא יב. כה"ח ס"ק נו. משנ"ב ס"ק כו. לדעת החזו"א אסור לחבר במסמר את הקרש שעליו הסכך. ולדעת מרן מותר.

לסיכום:

א. אין להעמיד סכך על דבר שאין מסככים בו, ובדיעבד ובשעת דחק אפשר לסמוך על דעת המקילין.

ב. לכתחילה אין להעמיד את הסכך על ברזל אפילו אם הברזל מחובר לקרקע ויש מתירים ואפשר לסמוך עליהם בשעת דחק.

ג. מותר להניח קרש על הסכך ולקושרו בחוט כיון שזה "מעמיד דמעמיד" שמותר. ועיין לעיל.

ד. בדיעבד אם עשה סוכה על ידי מעמיד או מעמיד דמעמיד יכול לברך על ישיבה בה בלי שום חשש.

פרגולות

רש"י בסוכה דף ט' כתב: "שמע מינה מהכא שמסככין על קני הגג, שקורין לט"ש קרשים אף על פי שסמוכות זו לזו בפחות משלושה, כיון שחמתן מרובה מצלתן, ואומר רבי דזהו השיעור כשהקנים והאוויר שביניהן בשוה, כדאמרין סוכה כב, ב: כזווא למעיל כאסתרא מלתחת, ובעוד שהן, הכסוי והקנים בשוה - אין צריך לנענע, אבל אם הקנים רבה - נוטל אחת מביניהם".

דעת רש"י:

א. אם יש רווח בין הקרשים כמו שהן עצמם וגם על הקרקע הצל מועט

קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

סוכות - תש"ס - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

זכר בחג: ומי שבסוכות נזכר שבנה סכך לפני הדפנות - יש אומרים שיאכל אצל שכנו. ויש אומרים שיאכל בסוכתו ולא יברך לישב בסוכה. יאכל בסוכה - כיון שיש פוסקים האומרים שסוכה זו כשרה. ולא יברך - כיון שרוב הפוסקים מחמירים בזה. במוצאי החג יגביה את הסכך ויוכל לברך בסוכה.

זכר בחול המועד: יגביה את הסכך ויניחיו - וסוכתו כשרה. ועין ט"ז שם, ולמג"א ס"ק ד, ולגאון ס"ק ד. לברכ"י ס"ק ב. לכה"ח ס"ק ח, ולמשנ"ב ס"ק ט.

ארבעת המינים לא ביום הראשון

כתוב בתורה ויקרא פרק כג מ "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדור תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים".

וכתב בשולחן ערוך סימן תרנח סעיף א "מן התורה אין מצות לולב חוץ למקדש אלא יום ראשון, וחכמים תקנו שיהא ניטל בכל מקום כל שבעה". "זכר למקדש". אבל יש הבדל בין המצוה ביום הראשון לחול המועד בענין כשרות ארבעת המינים.

במה לדעת כולם יש הבדל בין יום ראשון לשאר ימים? כולם מסכימים שבשאר ימים מותר להשתמש בארבעת המינים אע"פ שהם שאולים. סעיף ג' שם. כמו כן כולם מסכימים שחצר כשר בשאר הימים.

במה לדעת כולם אין הבדל בין יום ראשון לשאר ימים?

והפסול שהוא משום עבודת כוכבים, או מפני שאותו אתרוג אסור באכילה, או מפני שאינם מינים, או שהם חסרים השיעור, בין ב"ט ראשון בין בשאר ימים - פסול.

כתב בשו"ע בסימן תרמט סעיף ה:

א. כל אלו שאמרנו שהם פסולים מפני מומין שביארנו, או מפני גזל וגניבה, ביום טוב הראשון בלבד; אבל בשאר ימים, הכל כשר.

ב. הגה: ויש פוסקים בגזול כל ז' ימים, והכי נהוג, אבל שאול יוצא בו; ג. ומותר ליטול לולב של חבירו בלא דעת חבירו, בשאר ימים, דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממונו, והוי כשאול תה"ד סי' ק' ופסקיו סי' קנ"ט.

ד. וחסר כשר בשאר ימים טור; ה. וניטל פטמתו או עוקצו, דינו כחסר וכשר מיום ראשון ואילך רבינו ירוחם נ"ח ח"ג;

ו. מיהו אם נקבוהו עכברים לא יטלנו אף בשאר הימים, משום מאוס כל בו עד שישיר ניקור העכברים;

ז. אבל אם היה יבש או מנומר שפסול כל שבעת ימים, אף אם חתך היבשות או הנמומר פסול כל שבעה, הואיל ובא מכח פסול הגהות אשיר"י פ' לולב הגזול.

ח. ומותר לכתחלה להתנות על אתרוג שיהיה כולו ליום ראשון, ושאינו בודל ממנו כל בין השמשות של ליל שני ואילך, ומותר אז לכתחלה לאכול ממנו מיום שני ואילך, ולצאת ידי מצוה עם הנשאר ב"י בשם הרא"ש, אלא שאין אנו בקיאין בתנאים, כדלעיל בסוף סימן תרל"ח בהג"ה;

ט. והפסול שהוא משום עבודת כוכבים, או מפני שאותו אתרוג אסור באכילה, או מפני שאינם מינים, או שהם חסרים השיעור, בין ב"ט ראשון בין בשאר ימים, פסול. וחזית פוסלת כל שבעת הימים רבינו ירוחם נ"ח ח"ג ור"ן פ' לולב הגזול.

י. והעושים שני י"ט, פסולי ראשון נוטלין בשני, אבל ברוכי לא מברכין. ואם יש לחבירו לולב ואתרוג כשר, יברך על של חבירו, מדעתו ד"ע.

במה יש מחלוקת בין הפוסקים?

עיקר המחלוקת היא בחזית ובשינוי ממראה. לדעת הרמב"ם השו"ע והפוסקים כמותם כל שינוי מראה וחזית מותר בשאר ימים כיון ש"כל שהוא מין הדר" - מותר בחול המועד. ולתוס' לרמ"א יש דין "הדר" גם בשאר ימים - אסור.

וסיכם בעל ש"ע הרב את הדברים שבהם יש הבדל בין יום ראשון לשאר ימים לדעת הרמ"א וכך כתב כל מה שפסול ביום ראשון פסול גם בשני חוץ מעשר דברים שאסורים בראשון ומותרים בשני א. שאול. ב. מודר הנאה ג. נסדק לולב. ד. נכפף רוב עליו ה. נחלק העלה העליון לשנים. ו. הדס שיבשו

א. אם הפרגולה חמתה מרובה מצילתה דהיינו שיש ריוח בין עץ לעץ כמלוא עץ או יותר, אע"פ שמחובר לקרקע במסמרים - יניח בניהם סכך ירוק רגיל ויהיה כשר.

ב. אם הפרגולה צילתה מרובה מחמתה דהיינו שיש ריוח בין עץ לעץ פחות ממלוא עץ - יסיר עץ אחד מבין שני עצים ויסכך ביניהם.

ג. פרגולה שהיא באלכסון כדי שיהא צל כל השנה, ואם מסתכלים מלמטה לא רואים את השמים או שרואים פחות מחצי - צריך שאלת חכם כיון שיש בזה סוגים שונים לפי הבנאים ולפי הבעלים ולא יסמוך אדם על עצמו בזה. כי לפעמים הסרת עץ אחד מתירה ולפעמים יש לעקור את כל העצים.

פעם בהיותי במחנה גדול של משמר הגבול ושאל אותי רב המחנה על פרגולה לסוכות. אמרתי שלכתחילה ראוי להוציא קרשים בין אחד לשני ולסכך בניהם. אמר לי רב המחנה בודאי שהמפקד לא יסכים. אמרתי לו יסכים ויסכים. פתאום בא המפקד שומע השיחה ואמר לנו שבודאי יסכים לצורך מצות סוכה ולא יחסוך כל מאמץ. אמרתי בליבי אשריהם ישראל! הנה המפקד שכל ראשו לשמור על חילו בריאים ושלמים, חושב לעשות סוכה כשרה ומהודרת לחייליו. אשריהם! בזכות מצווה זו ואחרות ישמור עליהם אלוקים.

דפנות שאינם שלמות לגובה

במסכת סוכה דף טז עמוד א "משנה. המשלשל דפנות מלמעלה למטה, אם גבוה מן הארץ שלשה טפחים - פסולה. מלמטה למעלה, אם גבוה עשרה טפחים - כשרה".

למדו חכמינו מכאן שהדפנות צריכות להיות לכתחילה מהקרקע ועד לסכך. אמנם אם הדפנות מתחילות עד 23 ס"מ מעל הקרקע - הסוכה כשרה, ואם גובה הדופן מעל הקרקע הוא 24 ס"מ או יותר - הסוכה פסולה. וראוי שיצמיד את הדפנות לקרקע בכדי שלא יכנסו לסוכה חתולים וכד' ויפריעו לו לאכול או לישון שו"ע תרל ט

גובה הדפנות צריך להיות לפחות עשרה טפחים 80 ס"מ וטוב שכולו יהיה אטום. אבל מעיקר הדין יכול להניח פס עץ או חוט ברזל בגובה 23 ס"מ מהקרקע. ועוד אחד בגובה 23 ס"מ מעליו ועוד אחד בגובה 23 ס"מ מעליו. ועוד אחד בגובה 80 ס"מ מהקרקע. וכל זה כשר, אבל זה עדיף מבד מתנועע. וסוכה זו כשרה אף על פי שהסכך גבוה הרבה מעל הדפנות, ובלבד שהסכך לא יהיה רחוק ברוחב ממקום הדפנות יותר מג' טפחים שו"ע תרל סע' ט.

סכך קודם לדפנות

ברמ"א סימן תרלה סעיף א כתב "ואין לעשות הסכך קודם שיעשה הדפנות".

וברש"י סוכה דף טז עמוד א "מלמעלה למטה - שהתחיל לארוג המחיצה אצל הסכך ואורג ובא כלפי מטה". למד מכאן הב"ח לחלוק על הרמ"א שסכך שקודם לדפנות - כשר שהרי רש"י אומר שהתחיל מהסכך משמע שיש סכך, ועכשיו עושה דפנות.

ויש חולקים על ראיתו של הב"ח ואומרים שכונות רש"י "אצל הסכך" - אין כונתו שיש סכך קודם לדפנות, אלא שצריך להיות סכך, או שהיה דופן בטח הקרוב לסכך. ט"ז ס"ק ד.

בבא"ח פרשת האזינו כתב באות ב' "יזהר לעשות הדפנות קודם הסכך. ואם להפך - פסולה".

ובשו"ת רב פעלים חלק א-א"ח סימן לד האריך והסביר דבריו "בדין הסכך שעשאו קודם הדפנות יש אוסרין גם בדיעבד, ויש מתירין בדיעבד, אך רבו האוסרים, וקי"ל כוותיהו. מיהו הפוסקים דברו בהיכא שעשה מתחלה את הסכך קודם לדפנות, אבל בנדון השאלה שעשה תחלה הסכך בכשרות, ואח"כ נפלו הדפנות והחזירים, די"ל בכה"ג ליכא חשש תעשה ולא מן העשוי. וראיתי בספר בית השואבה אות י"א דף ע"ג, שהקשה לסברת הפוסלים מגמרא ערוכה, דמתירין לעשות אדם לחבירו דופן לסוכה אפילו נפלה ביו"ט, והניח בצ"ע. ואני תרצתי התם שאני, שכבר נעשה הסכך בכשרות אחר שהעמיד הדפנות, אלא שאח"כ נפלו, דבזה יודו הפוסלים דמותר לעשות הדופן, ואין צריך להסיר הסכך, והפוסלים איירי בעושה מתחלה את הסכך קודם הדפנות".

דפנות שנפלו: ולכן מי שהקים סוכה כראוי ובסוכות באה רוח והפילה הדפנות והקים. אע"פ שהסכך קודם הדפנות - מותר.

קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

סוכות - תש"ס - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

הדס ביום ראשון

וגדלו לכתחילה 24 ס"מ או 30 ס"מ - לחזו"א.

לחזו"א מודדים רק מציאת העלה התחתון. אך אנו מודדים מתחילת הקנה שתחתיו כי העץ שייך לו. וכותב אגלי טל "ולקחתם לכם ענף עבות" ולכן בהדס צריך דוקא עץ ולא דבר רך. ויש אומרים שהכונה שהענף עושה העץ עבות. ולכן עדיף לכתחילה לא ליקח ענף הדס שהגזע ירוק בראשו. ודבר זה לא טוב בהמשך הימים שמתבשר נשבר ונופל. משולש כשר רק כשהשלושה בקנה אחד כדברי ריטב"א ורש"י. ויש אומרים שאם מתחיל האחד בגובה הקרוב לאחרים - כשר. ואנו לא פוסקים כך אלא ממש בקנה אחד.

צריך שהעלה יכסה את כל העץ ולא שיהא מרחק בין עלה לעלה באופן שהעץ לא יכול להתנסות על ידי העלים.

אין להקל בהדס שוטה כמו שהקילו בחו"ל. אלא רק משולשים. לדעת רש"י משולש בענפים היצאים מהענף המרכזי ולא משולש רק בעלים ואין הלכה כך.

לכתחילה ההדס צריך להיות שלם מתחילה עד סוף.

יש מקרים שבראש ההדס אינו מסתיים בשלש שלש עלים אלא ביותר עלים, והבבא סאלי היה משאירם על ההדס כמו שעשהו ה'. ויש מורידים העלים בגלל מראית עין.

לנענע בארבעת המינים צמודים

פעם הרב רבי מנחם רקאנטי שהיה יושן וראה בחלום משהו כותב שם ה' וכתב "יהו" ואחר כתב "ה" ושאלו מה זה? ואמר לו אותו אחד כך אנו נוהגים.

למחרת ראה הרב רקאנטי בבית הכנסת בסוכות רב אחד גדול שלא מחבר את ארבעת המינים בשעה שמנענע בהם. שאל אותו הרב רקאנטי למה אינו מחברם בשעה שמנענע? ואמר לו אותו אחד "כך אנו נוהגים". סיפר לו הרב מהחלום והסביר לו כמה חשוב לחבר את ארבעת המינים שזה כמו חיבור שם ה'. עיין ב"י תרנ"א כה"ח ס"ק מח וקע.

ובמיוחד בהקפות יחבר האתרוג שביד שמאל עם הלולב שבימינו ומחברם בשתי ידיו. ואם אין אפשרות יניח המחזור בין זרועותיו או יקרא ממחזור של חברו או שיקרא ההושענות אחרי ההקפות, העיקר שיקיף כשארבעת המינים מחוברים.

אושפיזין

כתב הבא"ח בפרשת האזינו אות ט "בכל לילה ישלח קערה תבשיל לאיזה עני, והוא חלק שבעה אושפיזין קדישין.

וכן כתוב בזוהר על שמחות אחרות, שמי שעושה חתונה רק לעשירים בלי לעניים אומר הזהר "מי ביקש זאת מידכם". ולכן העושה בר מצוה או חתונה יתן גם לעניים.

פעם היו שולחים לעניים אוכל מעל שולחנם. היום העניים מקפידים על "הכשרים" ויש עניים המקפידים על עצמם לאכול רק ממה שבישלו לעצמם ולכן עדיף גם בסוכות וגם בשאר שמחות לתת להם כסף שיקנו מה שרוצים. ויתן להם כסף לפני החג כדי שיספיקו לקנות. ואם נותן לגבאים יקדים יותר כדי שיספיקו לחלק. ויזכרו לטוב כל האגודות המחלקות מזון לעניים עם.

ויהי רצון שהקב"ה יקיים בנו "שמחה לארצך ששון לעירך וצמיחת קרן לדוד עבדך ועריכת נר לבן ישי משיחך במהרה בימינו" וישלח לנו משיח צדקנו ונשמח בשמחת בית השואבה השנה בבית המקדש בקרוב. אמן.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

רוב עליו. ז. אתרוג חסר. ח. אתרוג שנימוק בפנים. ט. אתרוג שנשדק. י. אתרוג שניטל עוקצו. אבל אם ניטל פיטמנו לדעת הרמ"א כשר. ולדעת השו"ע הרב - אסור.

האם מותר אתרוג חסר לכתחילה או רק בדיעבד?

ובגמרא מסופר על רבי חנינא סוכה דף לו. שהיה חותך חתיכת אתרוג טובל באוכל ואחר כך מברך על האתרוג. מכאן לכאורה משמע שמותר לכתחילה לברך על אתרוג חסר. אך והיו חכמים שאמרו שדין חסר שמותר בחול המועד הוא לא לכתחילה והסבירו שרבי חנינא אכל מהאתרוג כי היה לו אתרוג אחר ואחר כך נאבד האתרוג הראשון וברך על האתרוג השני שאכלו ממנו.

למסקנא אנו משתדלים לכתחילה לברך על האתרוג המהודר ביותר שיש גם ביום השני. כי אתרוג דומה ללב. ולא רוצים לב עם חורים וצבעים שונים. וכל זה בדיעבד דדיעבד.

מי שקונה אתרוג פשוט כיון שיום הראשון בשבת ולא מברכים, יכול להיות שיהיה בבעיה כי כשיבוא משיח יברכו גם בשבת בבית המקדש. והמשיח שמריח ופוסק יזרוק מבית המקדש כל מי שסמך על כך שלא יבוא משיח ולכתחילה קנה אתרוגים ממדרגה פחותה. למה לקחת אתרוגים עם ספקות. הרי מלבד המצוה ארבעת המינים מסלקים רוחות רעות וגודל טללים רעים, ויתאמץ בשביל סוגלה זו לפחות.

אתרוג ביום ראשון

חסר אסור, ספק חסר - לשדי חמד אסור. ויש אומרים שזה ספק ספיקא. מותר.

בלטלך שהם מכה שהאתרוג קיבל מעלים ונתרפא - אין בו בעיות אלא אם כן נתהפך לצבע אחר. שאסור.

צבע חום - יש אומרים שזה טבעי ומותר. ויש אומרים שבאתרוגים הטובים אין חום. והרי זה ספק ולכתחילה לא כדאי.

צהוב - ודאי כשר וגם ירוק כשר כיון שעתיד להצהיב. וראוי להזהיר את אלה ששמים ליד האתרוג התפוח כדי להצהיבו. שלא יניחו את התפוח ליד העוקץ של האתרוג, כי הנחת התפוח גורמת הבשלה מהירה ויכול העוקץ ליפול.

אתרוג גדול אפילו הלוקחו על כתפו - כשר כדברי רבן גמליאל. אך קשה למצוא אתרוגים גדולים כשרים שרבים בהם הבעיות.

אתרוג קטן כביצה - מותר אבל לא פחות מכך. עיין באחרונים שד"ח ור"פ אם מותר לקחת אתרוג כזה כיון שאפשר שיצטמק בחול המועד.

אתרוג בשאר ימים

לכתחילה לכל הימים יקנה מינים כשרים לכל הדעות אתרוגים לולבים הדסים וערבות.

שינוי מראה - לשו"ע מותר. לרמ"א אסור. כל בולט - הרי זה כחזו"ת. ודינו כמו שינוי מראה.

אתרוג חסר - כשר. ספק חסר - ודאי כשר.

נפל עוקצו - מהדין כשר. ויכול לחברו בסיכה או בדבק משום מראית עין. עיין מג"א ושאר פוסקים שאם חסר פיטמה בראשו זה פגם בהדר ופסול לשיתת תוס'

נקבים - מותרים. וחסר מותר.

נקב שעשאו עכברים - אסור כי זה מאוס.

ערבה ביום ראשון

נקטם ראשו - מחלוקת אם כשר. ולכן יש מקפידים ליקח ליבלוב. ויש אומרים שאם נקטם יניחו במים ויצמח קצת ויהיה מותר. ואין לסמוך עליהם. ולמסקנא ליבלוב לא מעכב לא ביום ראשון ובודאי לא בשאר ימים.

ערבה בשאר ימים

ערבה שאינה בגודל המספיק - אינה כשרה. והגודל 24 ס"מ ולחזו"א 30 ס"מ.

צפצפה אסור.

"וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים" כי ה' אוהב את הפשוטים שבישראל.

